

Розділ II. Інноваційні процеси в освіті

УДК 37: [316.454.52:316.6]

ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ФАКТОР ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТІВ

Олександр Антончук,

кандидат педагогічних наук, доцент

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна

DOI: <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2019-01-32-39>

Мета дослідження. З огляду на розвиток освіти в сучасних умовах вагомим значення набуває виховання особистостей, здатних до саморозвитку і самореалізації морально-етичних, естетичних і культуромовних якостей. Метою статті є проаналізувати особливості педагогічного спілкування в умовах потужного впливу віртуального світу на свідомість учасників навчально-виховного процесу, роль комунікативної компетентності у професійній підготовці сучасного фахівця. У статті наголошується, що комунікативна компетентність – це узагальнена комунікативна властивість особистості, яка включає розвинуті комунікативні здібності, сформовані вміння і навички міжособистісного спілкування, знання про основні його закономірності та правила. **Методи дослідження.** Для вирішення поставлених завдань у процесі роботи використовувалися такі методи дослідження: теоретичні: аналіз і синтез під час опрацювання лінгвістичної, психологічної, педагогічної та методичної літератури з досліджуваної проблеми; емпіричні: проведення й аналіз занять з української мови за професійним спрямуванням, зокрема з використанням інтернет-ресурсів, дискусій, завдань із культури усного і писемного мовлення. **Результат.** У результаті аналізу проблеми дійшли до висновку про те, що негативний вплив віртуального світу під час педагогічного спілкування можна мінімізувати раціонально використовуючи інтернет-ресурси з навчальною метою, дотримуватися правил культури мовлення, з урахуванням духовних потреб комунікантів і формування їх комунікативної компетентності.

Ключові слова: педагогічне спілкування, культура спілкування, комунікативна компетентність, мовна особистість.

Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні актуалізує використання духовних цінностей у формуванні світогляду молодого покоління. З огляду на розвиток освіти в сучасних умовах вагомим значення набуває виховання особистостей, здатних до саморозвитку і самореалізації морально-етичних, естетичних і культуромовних якостей. Важливість орієнтації на нього акцентується в низці основоположних документів, зокрема державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), концепції національного виховання, національній доктрині розвитку освіти України, Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти та ін.

Важливим компонентом спілкування педагога є культура мовлення, яка включає: лексичну (використання синонімів, метафор, епітетів), граматичну (використання іншомовних слів, числівників, побудова речень), орфоепічну (наголоси, вимова звуків) правильність мовлення.

Велику роль відіграє експресивність мовлення. Головним є різноманітність інтонацій (логічні, смислові і емоційні наголоси, зміна висоти звуків, темпоритму, паузи). Інтонація може нести до 40% інформації. Безбарвна монотонна мова не може привернути увагу, навчити запам'ятовувати головне, виразити особисте ставлення викладача до інформації, яку він викладає. Крім інтонації, до засобів виразності мови належать використання анафор (прислів'я, повтори, приказки), градацій (повтор основного поняття з розширенням речення), інверсій (незвичний порядок слів у реченні).

Реалізація професійного педагогічного спілкування охоплює такі етапи:

1. Моделювання педагогом майбутнього спілкування (прогностичний етап).
2. «Комунікативна атака» – встановлення емоційного й ділового контакту. Педагогові важливо оволодіти прийомами динамічного впливу, до яких належать: навіювання (цільове свідоме захоплення певною мотивацією, змістом чи емоціями переважно за допомогою мовленнєвого впливу); переконання (усвідомлений аргументований і вмотивований вплив на систему поглядів індивіда); наслідування (засвоєння форм поведінки іншої людини на основі підсвідомої і свідомої ідентифікації з нею).
3. Керування спілкуванням.
4. Аналіз спілкування [4, с. 499].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Незважаючи на те, що спілкування викладача зі студентом історично виникло у процесі передачі соціального досвіду, до сучасного психолого-педагогічного тезаурусу поняття педагогічного спілкування було введене наприкінці 70-х рр. ХХ ст. В.А. Кан-Каліком, О.О. Леонтьєвим. Педагогічне спілкування визначається як професійне спілкування у процесі навчання і виховання як в урочний, так і в позаурочний час. Педагогічне спілкування являє собою складний конгломерат ділового (соціально-рольового) та особистісного спілкування, причому співвідношення компонентів є досить рухливим і залежить від особистісних якостей як викладача, так і студента, «історії» їх взаємостосунків, а також від цілого ряду ситуативних факторів [5, с. 346].

До проблем процесу спілкування, у тому числі педагогічного спілкування, зверталися і звертаються багато вчених. Так, концепцію про діяльнісне розуміння процесу спілкування, його внутрішній та зовнішній зміст і гуманістично-етичну сутність висвітлюють у своїх працях К.А. Абульханова-Славська, О.О. Бодальов, О.Ф. Бондаренко, Л.А. Петровська та ін. Такі автори, як Л.І. Анциферова, Г.С. Костюк, Б.Ф. Ломов, В.М. М'ясищев, Н.В. Чепелева зазначають, що визначальна роль у становленні особистості належить саме процесу спілкування. Зокрема, питання теоретико-методологічних засад педагогічного спілкування, його змісту і функцій, механізмів і стратегій оптимальної взаємодії в системі «вчитель-учні», а також проблему становлення особистості та її розвитку як суб'єкта навчання й спілкування, його культури розробляли такі вітчизняні вчені, як Б.Ф. Баєв, О.О. Раєвський, І.О. Синиця, П.Р. Чамата і – в наш час – Г.О. Балл, І.Д. Бех, М.Й. Боришевський, О.В. Киричук, С.Д. Максименко, Т.О. Піроженко, Т.А. Російчук, Г.Л. Чайка, Т.К. Чмут, Т.Д. Щербан та ін.

Проблемою вивчення структури педагогічного спілкування займалися Н.С. Трубецької, А. Гардінер, Р.О. Якобсон, В.А. Артемов, Я. Яноушек та ін. Такими вченими, як А.В. Бельський, В.А. Артемов, Л.Д. Рєвтову, В.І. Кадомцев та ін. були зроблені спроби класифікувати всі різноманіття мовних дій (мовних завдань). Вивченням функціональних одиниць педагогічного спілкування займалися М.І. Лісіна, Л.А. Харіва, Т.С. Путилівська, А.К. Маркова, Т.А. Стежко, Л.М. Нікіпелова.

С.У. Гончаренко зазначає, що спілкування – це необхідна умова формування, існування й розвитку особистості. Він виділяє такі форми спілкування: безпосереднє, формальне й неформальне, парне й групове [6, с. 317]. Тенденції розвитку сучасної освіти характеризуються чітко позначеним переходом у стосунках між учителем і учнем від суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних. Це дозволяє кожному учневі або студентові максимально реалізувати свій власний потенціал при інтелектуально-духовній взаємодії з учителем чи викладачем, який за допомогою діалогу скеровує цей процес у найсприятливіше річище одержання знань. Діалог у навчальному процесі – це форма педагогічної взаємодії учителя – учня (учня – учня) в умовах навчальної ситуації, в ході якої відбувається інформаційний обмін, взаємний вплив і регулюються відносини. Специфіка навчального діалогу визначається цілями, умовами та обставинами взаємодії [6, с. 96].

Лінгвісти широко оперують науковим поняттям повідомлення для передачі фактів, висловлення внутрішнього світу, мотивації до дії. Центром відліку є сам мовець, його особистість. В егоцентричному світі ми вибираємо з ким розмовляти, кого слухати, а кого уникати. Сучасні технології дозволяють ігнорувати інших – не відповідати на дзвінки,

пропускати повідомлення у вайбері, залишити без уваги текст у соціальній мережі. Спілкування перестає бути по суті, існує лише формально.

Метою нашої статті є проаналізувати особливості педагогічного спілкування в умовах потужного впливу віртуального світу на свідомість учасників навчально-виховного процесу, роль комунікативної компетентності у професійній підготовці сучасного фахівця.

Матеріал і методи дослідження. Специфіка педагогічного спілкування в тому, що воно являє собою складний і суперечливий діалог, оскільки в ньому одночасно бере участь багато суб'єктів, відбувається своєрідне взаємодія інтелектів, емоційних сфер, волі, характерів різних за віком, статусом, рівнем розвитку учасників. Тому педагогічне спілкування за своїм характером може бути різним: воно може відбуватися у формі співробітництва, суперництва, конфлікту і навіть конфронтації.

Відомий фахівець із теорії та практики спілкування Ф.С. Бацевич виокремлює такі функції спілкування: контактну (створення атмосфери обопільної готовності передавати сприймати інформацію та підтримувати зв'язок до завершення акту спілкування; інформаційну (обмін інформацією, запитаннями і відповідями); спонукальну (заохочення адресата до певних дій); координаційну (узгодження дій комунікантів); пізнавальну (адекватне сприйняття і розуміння змісту повідомлень); емотивну (обмін емоціями); налагодження стосунків (розуміння свого місця в системі рольових, статусних, ділових, міжособистісних стосунків) [2].

Професійне спілкування у сфері ділових взаємостосунків репрезентує й інші функції: інструментальну (отримання і передавання інформації, необхідної для здійснення певної професійної дії, прийняття рішення); інтегративну (засіб об'єднання ділових партнерів для спільного комунікативного процесу); функцію самовираження (демонстрування особистісного інтелекту і потенціалу); трансляційну (передавання конкретних способів діяльності); функцію соціального контролю (регламентування поведінки, а іноді (коли йдеться про комерційну таємницю) й мовної акції учасників ділової взаємодії); функцію соціалізації (розвиток навичок культури ділового спілкування); експресивну (намагання ділових партнерів передати і зрозуміти емоційні переживання один одного).

У спілкуванні педагога велике значення має публічний виступ. Багато корисних порад для виступу наводить Д. Корнегі. Ось найбільш актуальні з них: проявляйте впевненість (для цього потрібно володіти матеріалом з великим запасом); намагайтесь виглядати охайно і вишукано. Це підвищує самоповагу, зміцнює впевненість у собі, викликає повагу слухачів. Посміхайтесь і намагайтесь викликати позитивну реакцію; початок виступу повинен бути коротким (одне – два речення); кінцівка мовлення – стратегічно важливий елемент, який пам'ятається найдовше. Завершуючи, не говоріть про це, але й не залишайте промову незавершеною [3].

Практика формування педагогічного спілкування потребує викорис- тання логічних та організаційних пауз. Логічні паузи дають змогу педагогу обдумати наступну фразу, а аудиторія в цей час осмислює те, що сказав педагог, мобілізує увагу для сприймання нового матеріалу. Організаційні паузи необхідні педагогові для того, щоб зосередитися для переходу від одного її етапу до іншого [10].

Проблемами формування компетентностей у процесі навчання займаються не лише окремі вчені, а й міжнародні організації, серед яких ЮНЕСКО, ПРООН, ЮНІСЕФ, Рада Європи, Міжнародний департамент стандартів, Організація Європейського Співробітництва та розвитку ті ін.. Міжнародний департамент стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI) визначає поняття компетентність як здатність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання та роботу. Вказується, що компетентність складається з набору знань, навичок та відношень, що дозволяють особистості діяти та виконувати функції, спрямовані на досягнення визначених стандартів у професійній галузі або певній діяльності [8].

Аналіз багатьох наукових джерел свідчить, що комунікативна компетентність – це узагальнена комунікативна властивість особистості, що включає розвинуті комунікативні

здібності, сформовані уміння і навички міжособистісного спілкування, знання про основні його закономірності та правила.

Серед інших компонентів комунікативної компетентності дослідники називають лінгвістичний, соціолінгвістичний та прагматичний. Лінгвістичні компетенції включають знання лексики, фонології, синтаксису, а також знання, пов'язані з іншими аспектами мови. Соціолінгвістичні компетенції пов'язані з соціокультурними умовами використання мови. Сюди відносяться поняття, пов'язані з культурою носія мови та їх відображення у використанні мови, такі як: норми ввічливості, сприйняття правил поведінки у суспільстві, у тому числі й у професійному середовищі та ін.. Соціолінгвістичний компонент суттєво впливає на спілкування представників різних культур, навіть якщо вони про це і не підозрюють. Прагматичні компетенції пов'язані з функціональним використанням засобів мови у мовленнєвій діяльності.

Комунікативна компетентність педагога – це система внутрішніх засобів регуляції фахівцем власних комунікативних дій, в змісті яких виділяються орієнтовна і виконавча складові, що забезпечують ефективну комунікативну педагогічну взаємодію. Високий рівень сформованості комунікативної компетентності передбачає застосування інтелектуальних здібностей в ситуаціях міжособистісної взаємодії, тобто, комунікативна компетентність безпосередньо пов'язана з результатом педагогічної діяльності [7, с. 207].

Вивчення комунікативної компетентності педагога передбачає: характеристику семантико-синтаксичного рівня мовленнєвої поведінки; виявлення настановлень, мотивів виконаної діяльності, що знаходить своє відображення в процесі регулювання педагогічного спілкування, а також сприйняття мовлення партнера і текстового матеріалу.

На думку В. Нароліної, професійна комунікативна компетентність є засобом досягнення успіхів у професійно діловому та особистісному спілкуванні, в основі якої лежать знання цінностей, норм, стандартів поведінки і спілкування [9, с. 24].

Нам близька позиція дослідниці Є. Тармаєвої, у роботі якої структура комунікативної компетентності вчителя представлена в єдності мотиваційного, аксіологічного, інформаційно-змістового та операційно-діяльнісного компонентів [11].

Аксіологічний компонент становить ціннісні орієнтації педагога, які виявляються в ставленні вчителя до педагогічної теорії, освітньої практики, особистості учня. Ціннісні орієнтири вчителя включають: безумовне прийняття особистості учня, фасилітація, емпатія, розуміння, толерантність стосовно поведінки й вчинків учнів, етичні норми й правила педагогічної взаємодії.

Безпосередньо під час занять з курсу «Української мови за професійним спрямуванням» в аудиторії пропонуємо теми для дискусій:

1. Громадянський шлюб – за і проти.
2. Інтелігентність – це успадкована чи сформована риса людини?
3. Чи може Інтернет вплинути на соціальну активність молоді?
4. Лайливість – хвороба чи зняття стресу?

Під час дискусії народжується багато різних думок, здебільшого полярних (від крайніх лівих до крайніх правих), і тоді учасники починають тяжіти до тих людей, думки яких для них є близькими. Про результативність дискусії можна говорити тоді, коли учасники сформували певну думку щодо обговорюваного питання або підтвердили ті погляди, які мали до початку колективного обговорення [12, с. 252].

Наприклад, обговорюючи питання громадянського шлюбу, наголошуємо на взаємній відповідальності і любові майбутніх чоловіка і дружини, духовних і фізичних особливостях життя так званих співмешканців. Дію лайки порівнюємо з екологічно шкідливим явищем (радіацією), що засмічує нашу підсвідомість. Із цим слід бути обачнішими: ми ж миємо регулярно руки, остерігаючись шлункових інфекцій. Саме слово «лайка» прозора вказує на ставлення наших далеких пращурів до цього явища – людина, що вживає нецензурщину, уподібнюється до дзвкитливого собаки.

Кожне заняття розпочинаємо молитвою «Отче наш». Студенти із розумінням і доброзичливістю розповідають про історію християнських свят, які відзначаються у день проведення заняття. Це збагачує їх духовний світогляд, удосконалює комунікативну компетенцію. Усне мовлення студентів репрезентує наслідки повторення мовних норм, знань зі стилістики, риторики та лінгвістики тексту, вивчення комунікативних якостей мови та матеріалу про компетенції мовної особистості.

Під час проведення занять з української мови за професійним спрямуванням пропонуємо завдання для студентів, які вони виконують за допомогою інтернет-ресурсів. Наприклад, студенти музичних спеціальностей аналізують тексти пісень сучасних виконавців щодо дотримання норм сучасної літературної мови. Майбутні історики і правознавці порівнюють тексти документів різних епох із сучасними діловими паперами. Для створення позитивної атмосфери використовуємо записи класичної музики, українських народних і сучасних пісень.

Вивчаючи тему «Риторика і мистецтво презентації», пропонуємо студентам такі завдання для формування ораторської майстерності:

Навівши переконливі аргументи, спростуйте або заперечте тезу Івана Огієнка «Кожний учитель – якого б фаху він не був – мусить досконало знати свою соборну літературну мову й вимову та соборний правопис. Не вільно вчителю виправдовувати свого незнання рідної мови нефаховістю».

Як можна обґрунтувати або заперечити рекомендацію «В Україні спілкуватися з іноземцями українською мовою (звісно, якщо вони нею хоч трохи володіють), а за кордоном – мовою країни перебування»?

Підготуйте промову з теми «Український молодіжний сленг», застосовуючи тактики контрастивного аналізу, вказівки на перспективу, обґрунтованих оцінок.

Доберіть і запишіть 3-4 аргументи, щоб підтвердити такі думки: Мати вищу освіту – нині престижно. Поступливість – риса слабкої людини. Добра освіта належно поцінована нині.

На практичних заняттях пропонуємо завдання з культури усного мовлення, а саме: редагування речень, правильний вибір форм слів, зокрема професійних термінів, переклад фахового тексту українською мовою та усні виступи – повідомлення студентів. Наприклад, поясніть мовні формули, поясніть їх етичну функцію; враховуючи майбутній фах, укладіть комунікативну професіограму; доберіть матеріал і підготуйтеся до виступу з теми «Український мовленнєвий етикет». Під час різних форм спілкування (діалогу, монологу) намагаємося стежити за чистотою мовлення співбесідників, дотримання ними орфоепічних, стилістичних, лексичних норм мовлення, тональністю мовлення [1].

Результати дослідження.

Ефективність застосування завдань з використанням інтернет-ресурсів та розуміння студентами необхідності мовнокомунікативної підготовки на заняттях з української мови за професійним спрямуванням перевірялась за допомогою анкетного опитування студентів 3 курсу історико-соціологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету. За результатами проведеної роботи було отримано 60 заповнених анкет.

1. Які мовні знання Ви вважаєте необхідними для майбутньої професійної діяльності?

- а) знання норм сучасної української літературної мови загалом;
- б) усе, що стосується термінів мого фаху;
- в) дотримання вимог культури усного й писемного мовлення.

2. Чи достатніми, на Ваш погляд, є власні комунікативні навички для майбутнього фахового спілкування?

- а) так, повною мірою;
- б) частково, проте вважаю доцільним удосконалити їх;
- в) не достатні, треба покращити;
- г) не достатні, покращувати не бачу потреби.

3. Які комунікативні вміння Ви вважаєте необхідними для майбутньої професійної діяльності?

- а) сформувавати навички ділової комунікації;
- б) вміння зацікавити і переконати співрозмовника;
- в) володіння професійною лексиною та термінологією;
- г) точність мовлення.

4. Які електронні ресурси ви використовуєте під час підготовки до занять?

- а) фахові словники;
- б) матеріал Вікіпедії;
- в) соціальні мережі.

5. Які знання, навички Ви хотіли б покращити під час вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)»?

- а) комунікативні навички у професійному спілкуванні;
- б) правильність написання та оформлення документів;
- в) правильно висловлювати свою думку;
- г) знати та правильно вживати терміни;
- г) спілкування в офіційно-діловому стилі;
- д) рівень культури мовлення;

До мовних знань, необхідних, на думку студентів, для майбутньої професійної діяльності, належать знання норм сучасної української літературної мови загалом (22 студенти); усе, що стосується термінів мого фаху (18 опитаних); дотримання вимог культури усного й писемного мовлення (20 осіб).

На питання «Чи достатніми, на Ваш погляд, є власні комунікативні навички для майбутнього фахового спілкування?» варіанти відповідей студентів в основному були «частково, проте вважаю доцільним удосконалити їх» (37 студентів) та «не достатні, треба покращити» (22 опитаних). Один зі студентів обрав варіант «так, повною мірою» та жоден – «не достатні, проте покращувати не бачу потреби».

Серед комунікативних умінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності, студенти виділили: лише «вміння зацікавити і переконати співрозмовника» – 17 осіб; «сформувавати навички ділової комунікації» – 39 студентів; «точність мовлення» – 4 опитаних.

Показовим, на нашу думку, є те, що для студентів найбільш важливими під час підготовки до занять є фахові словники – 47 осіб; матеріал Вікіпедії – 10 студентів; соціальні мережі – 3 опитаних. Так, електронні бібліотеки дозволяють студентам у будь-який зручний час широким спектром електронних документів (текстових, графічних, аудіо- чи відео-). Крім того, їх суттєвими перевагами є те, що існує можливість використання бібліотечного фонду за межами бібліотеки як матеріального об'єкту, система здійснення пошуку максимально оптимізована, відсутні будь-які обмеження на кількість одночасних читачів тощо. Словники різних типів (граматичні, тлумачні, термінологічні тощо) та перекладачі on-line, за допомогою перших користувач може швидко отримати повну інформацію стосовно необхідного терміну чи слова, а другі допомагають виконати переклад тексту між будь-якими мовами. Соціальні мережі, електронна пошта – здійснюють швидкий та зручний обмін інформацією будь-якого типу між різними користувачами Інтернету, зокрема уможливають розсилання навчальних матеріалів і перевірку виконання завдань в електронному форматі.

У відповіді на запитання «Які знання, навички Ви хотіли б покращити під час вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)»?» переважна більшість студентів указала кілька варіантів. Серед найбільш типових є «правильність написання та оформлення документів», «правильно висловлювати свою думку», «знати та правильно вживати терміни» та «рівень культури мовлення» – 20 осіб; «комунікативні навички у професійному спілкуванні», «правильність написання та оформлення документів» та / або «знати та правильно вживати терміни» – 7 студентів; «правильно висловлювати свою думку» та «рівень культури мовлення» – 9 опитаних. Також студенти мають намір покращити такі знання й

навички: «правильність написання та оформлення документів» – 2 особи, «комунікативні навички у професійному спілкуванні» – 4 студентів, «правильно висловлювати свою думку» – 7 опитаних, «знати та правильно вживати терміни» – 8 осіб, «спілкування в офіційно-діловому стилі» – 1 студент, «рівень культури мовлення» – 2 опитаних.

Загалом аналіз чинників формування комунікативної компетентності (рівень володіння державною мовою, бажання удосконалювати знання державної мови, розуміння доцільності поглиблення мовних знань, розвитку комунікативних умінь і навичок, використання інтернет-ресурсів на заняттях та ін.) дасть змогу таким чином організувати процес навчання, щоб не лише врахувати розуміння й потреби студентів, а й розвинути в них ціннісне ставлення до мови, бажання удосконалювати мовні знання, розвивати комунікативні уміння й навички.

Висновки. Отже, у результаті аналізу проблеми дійшли до висновку про те, що потужний вплив віртуального світу під час педагогічного спілкування варто раціонально мінімізувати використовуючи інтернет-ресурси з навчальною метою, дотримуватися правил культури мовлення, з урахуванням духовних потреб комунікантів і формування їх комунікативної компетентності.

Джерела та література

1. Антончук О. Питання культури мови у посібниках з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»/ О. Антончук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка». – Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2014. – Вип. 29. – С. 102-104.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – Київ : Академія, 2004. – 342 с.
3. Большая бесплатная библиотека [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tululu.org/b53260/>.
4. Большой психологический словарь / Под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. – СПб. : Прайм-Еврознак, 2003. – 672 с.
5. Волкова Н. П. Педагогіка : навчальний посібник. – 3-є вид./ Н. П. Волкова. – К : Академвидав, 2009. – 616 с.
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
7. Івашкевич Е.З. Соціальний інтелект педагога : [монографія] / Е.З. Івашкевич. – К. : ТОВ «Принт-Хауз», 2017. – 536 с.
8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : «К.Е.С.», 2004. – 112 с.
9. Нароліна В. Развивающий эффект процесса формирования межкультурной коммуникативной компетентности специалиста / В.Нароліна // Высшее образование сегодня. – 2008. – №5. – С. 23 – 25.
10. Педагогічне спілкування. Комунікативна атака [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/theory/957/>
11. Тармаєва Е.В. Развитие коммуникативной компетентности у будущих учителей : автореф. дис. ...канд. пед. наук : 13.00.01 / Е. В. Тармаєва. – Улан-Удэ, 2007. – 24 с.
12. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. – 3-тє вид., виправ. і доповнен. – К. : Алерта, 2013. – 696 с.

References

1. Antonchuk O. (2014). Pytannia kultury movy u posibnykakh z dystsypliny "Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam". Ostroh : Vyd-vo Nats. un-tu "Ostrozka akademiia". [in Ukrainian].
2. Batsevych F. S. (2004). Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky : pidruchnyk. Kyiv : Akademiia. [in Ukrainian].
3. Bolshaia besplatnaia byblyoteka <http://tululu.org/b53260/>. [in Russian].
4. Bolshoi psikhologicheskyi slovar. (2003). (Ed.). B. H. Meshcheriakova, V. P. Zynchenko. SPb. : Praim-Evroznak. [in Russian].
5. Volkova N. P. (2009). Pedahohika : navchal'nyi posibnyk. (3th ed.). Kyiv: Akademydav. [in Ukrainian].
6. Honcharenko S. (1997). Ukrainskyi pedahohichniy slovnyk. Kyiv : Lybid. [in Ukrainian].
7. Ivashkevych E.Z. (2017). Sotsialnyi intelekt pedahoha : [monohrafiia] Kyiv : TOV "Prynt-Khauz.". [in Ukrainian].
8. O.V. Ovcharuk. (Ed.). (2004). Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniy osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy : Biblioteka z osvithoi polityky. Kyiv : «K.E.S.». [in Ukrainian].
9. Narolyna V. (2008). Razvyvaiushchyi effekt protsessa formyrovaniya mezhkulturnoi kommunykativnoi kompetentnosti spetsyalysta. Vyssheye obrazovanye sehodnia – Higher education today, 5, 23 – 25. [in Russian].
10. Pedahohichne spilkuvannia. Komunikatyvna ataka <http://osvita.ua/school/theory/957/> [in Ukrainian].
11. Tarmaeva E.V. (2007). Razvytye kommunykativnoi kompetentnosti u budushchikh uchytel'ei [The development of communicative competence of future teachers] (Extended abstract of Candidate's thesis). Ulan-Ude. [in Russian].
12. Shevchuk S. V., Klymenko I. V. (2013). Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam : pidruchnyk. – (3th ed.). Kyiv : Alerta. [in Ukrainian].

Антончук Александр. Педагогическое общение как фактор взаимодействия преподавателя и студентов. Цель исследования. Учитывая развитие образования в современных условиях весомое значение приобретает воспитание личностей, способных к саморазвитию и самореализации морально-этических, эстетических и культурноязыковых качеств. Целью статьи является проанализировать особенности педагогического общения в условиях мощного воздействия виртуального мира на сознание участников учебно-воспитательного процесса, роль коммуникативной компетентности в профессиональной подготовке современного специалиста. Отмечается, что коммуникативная компетентность – это обобщенное коммуникативное свойство личности, включая развитые коммуникативные способности, сформированные умения и навыки межличностного общения, знания об основных его закономерностях и правилах. Для решения поставленных задач в процессе работы использовались следующие **методы исследования**: теоретические: анализ и синтез при обработке лингвистической, психологической, педагогической и методической литературы по исследуемой проблеме; эмпирические: проведение и анализ занятий по украинскому языку по профессиональному направлению, в частности с использованием интернет-ресурсов, дискуссий, задач по культуре устной и письменной речи. **В результате** анализа проблемы пришли к выводу о том, что негативное влияние виртуального мира в ходе педагогического общения можно минимизировать рационально используя интернет-ресурсы с учебной целью, соблюдая правила культуры речи, с учетом духовных потребностей коммуникантов и формирования их коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: педагогическое общение, культура общения, коммуникативная компетентность, языковая личность.

Antonchuk Oleksander. Pedagogical communication as a factor of interaction between a teacher and students. The purpose of the study. The bringing up of individuals capable to self-development and self-realization of moralethical, aesthetic and cultural qualities becomes more and more important in modern education nowadays. The aim of this article is to analyze the peculiarities of pedagogical communication in the process of powerful influence of the virtual world on the consciousness of the participants in the educational process, the role of communicative competence in the professional training of a modern specialist. It is stressed that the communicative competence is generalized communicative property of an individual, which includes developed communicative skills and abilities of interpersonal communication and knowledge about its main regularities and rules. **Research methods.** The following research methods were used to solve the problems. The first method is theoretical. It's analysis and synthesis during the processing of linguistic, psychological, pedagogical and methodological literature. Another method is empirical which includes conducting and analyzing of classes in Ukrainian in a professional way, using the Internet resources, discussions, tasks in culture of speaking and writing. **Result.** As a result of the analysis of this problem we came to conclusion that the negative influence of the virtual world during the pedagogical communication can be minimized by rationally using of Internet resources for educational purposes, keeping the rules of culture of speech, paying attention to spiritual needs of persons and the formation of their communicative competence.

Key words: pedagogical communication, culture of communication, communicative competence, linguistic personality.

Стаття надійшла до редколегії 01.06.2018 р.

УДК 373.3.016.091.33:004

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ СИТУАТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Володимир Антонюк,

кандидат педагогічних наук, доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна
antoniuk.vladimir@gmail.com

Надія Алєндарь,

кандидат педагогічних наук, доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна
n.alendar@bigmir.net

DOI: <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2019-01-39-46>

Мета дослідження. В умовах інформаційного суспільства стає обов'язковим отримання знань упродовж усього життя людини. Тому перед сучасною освітою постає досить масштабне завдання: сформувати в учнів такі вміння, які б надали їм змогу вільно орієнтуватися в інформаційних потоках,